

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA-4101-06-01/2012/P/12/077

Katowice, dnia 20 listopada 2012 r.

**Pan
Grzegorz Skarwecki
Dyrektor
PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.
Zakład Linii Kolejowych
w Tarnowskich Górach**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach przeprowadziła kontrolę w PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Zakładzie Linii Kolejowych w Tarnowskich Górach² w zakresie funkcjonowania ratownictwa technicznego i ochrony przeciwpożarowej na kolei w latach 2010-2012.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli, podpisanym w dniu 12 września 2012 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność Zakładu w zakresie spraw objętych kontrolą.

Powyższą ocenę uzasadniają następujące oceny cząstkowe i ustalenia kontroli:

I. Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia:

1. Niezapewnienie wymaganych specjalistycznych szkoleń pracowników obsługi pociągów ratownictwa technicznego.

W latach 2010–2012 (do 30 czerwca) obsadę pociągu ratownictwa technicznego³ w Tarnowskich Górach stanowiło 28 pracowników, w tym sześciu pracowników stałej załogi, siedmiu zatrudnionych na zmianach dziennych pociągu ratunkowego lub na zmianie nocnej w zespole pogotowia

¹ Dz. U. z 2012 r. poz. 82, zwanej dalej „ustawą o NIK”, w związku z art. 2 ustawy z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. Nr 227, poz. 1482 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym do 1 czerwca 2012 r.

² Zwany dalej „ZLK” lub „Zakładem”.

³ Zwany dalej „PRT nr 1”.

awaryjnego oraz 15 w innych komórkach ZLK. Z grupy tej jedynie 13 osób (46,4%), w tym wszyscy członkowie stałej załogi, ukończyło kurs II stopnia ratownictwa chemicznego i technicznego. Pozostałych pracowników przeszkolono jedynie z zakresu znajomości instrukcji D21⁴, przy czym szkolenie to miało miejsce w marcu 2001 r., tj. przeszło 11 lat temu. Stwierdzono również, że tylko 11 pracowników obsługi PRT nr 1 (39,3%) ukończyło kurs pierwszej pomocy medycznej, a 13 (46,4%) szkolenie w zakresie obsługi technicznej urządzeń telekomunikacji kolejowej. Natomiast załoga pociągu ratownictwa technicznego w Rybniku⁵, jak wynika m.in. z pisma Zakładu, skierowanego w lutym 2012 r. do Biura Eksploatacji PKP PLK S.A., nie miała wymaganego przeszkolenia. Zgodnie z § 7 ust. 3 pkt 2 Instrukcji Ir-15 osobami odpowiedzialnymi za przeszkolenie załóg byli, odpowiednio Naczelnicy Sekcji Eksploatacji w Tarnowskich Górach i w Rybniku.

Pracownicy obsługi PRT nr 1 (z wyjątkiem osób z uprawnieniami kierownika pociągu gospodarczego i roboczego, maszynisty żurawia i kierowcy drezyny), a także pracownicy obsługi PRT nr 2 nie uczestniczyli również w corocznych pouczeniach okresowych, co tłumaczono m.in. brakiem w obowiązującym w PKP PLK S.A. wykazie stanowisk, stanowiska pracownika pociągu ratunkowego. Natomiast postanowienia § 10 Instrukcji Ir-15 zobowiązywały kierownictwo ZLK do organizowania szkoleń doskonalących. NIK zwraca uwagę, że w oparciu o ww. przepis Instrukcji Ir-15 w maju 2011 r. przeprowadzono jedno szkolenie doskonalące dla zespołu ratownictwa technicznego, przy czym uczestniczyło w nim tylko 51,4% składu osobowego PRT nr 1.

NIK nie podziela stanowiska Pana Dyrektora, zawartego w wyjaśnieniach, że niektórzy pracownicy pociągu ratownictwa technicznego nie wymagają specjalistycznych szkoleń, z uwagi na wykonywanie czynności pomocniczych, wynikających z poleceń kierującego akcją ratowniczą. NIK zwraca uwagę, że zgodnie z § 9 Instrukcji Ir-15 pracownicy zespołu ratownictwa technicznego są zobowiązani posiadać przeszkolenie i kwalifikacje wymagane przy obsłudze sprzętu (w tym urządzeń telekomunikacji kolejowej) oraz przeszkolenie w zakresie właściwości fizyko-chemicznych towarów niebezpiecznych, a także w zakresie udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach. Konieczność prowadzenia szkoleń pracowników obsługi PRT nr 1 podkreślał również w toku kontroli kierujący tym pociągiem.

2. Niezapewnienie odpowiedniego składu załogi oraz wyposażenia PRT nr 2.

Stwierdzono, że, niedopełniając obowiązku określonego w § 7 ust. 2 Instrukcji Ir-15, Dyrektor ZLK nie zapewnił gotowości techniczno-eksploatacyjnej i sprawnej pracy PRT nr 2. W okresie objętym kontrolą, w skład załogi tego pociągu wchodziło jedynie pięć osób (kierownik pociągu oraz czterech mistrzów), zamiast wymaganych 21 (zgodnie z § 6 ust. 2 Instrukcji Ir-15). Pociąg ten nie posiadał również pełnego wymaganego wyposażenia, m. in. jeden z jego wagonów miał świadectwo sprawności technicznej ważne tylko do 8 października 2010 r. Pociąg ten ostatni raz uczestniczył w akcji ratowniczej w marcu 2010 r.

NIK negatywnie ocenia również podjęcie przez Dyrektora Zakładu w sierpniu 2011 r. decyzji o likwidacji PRT nr 2, poprzez wykreślenie go w Regulaminie Organizacyjnym ZLK ze składu Sekcji Eksploatacji w Rybniku. Wspomnianą decyzję Dyrektor Zakładu podjął bez wcześniejszego wystąpienia w tej sprawie do Centrali PKP PLK S.A. i bez uzyskania w tej sprawie stosownej decyzji Zarządu PKP PLK S.A. Zgodnie z § 7 ust. 1 Instrukcji Ir-15 nadzór merytoryczny, w tym podejmowanie decyzji o zmianach rozmieszczenia oraz likwidacji maszyn i sprzętu wchodzącego w skład PRT, pełni właściwa komórka ds. ratownictwa technicznego w Centrali PKP PLK S.A.

Stwierdzono, że Dyrektor Zakładu o wyrażenie zgody na zawieszenie działalności PRT nr 2 wystąpił do Zarządu PKP PLK S.A. dopiero 4 kwietnia 2012 r., uzasadniając to m.in. niedostateczną

⁴ Obecnie „Instrukcji o kolejowym ratownictwie technicznym Ir-15”, zwana dalej „Instrukcją Ir-15”.

⁵ Zwany dalej „PRT nr 2”

ilością etatów przydzielonych w latach 2010-2011 przez Biuro Spraw Pracowniczych PKP PLK S.A. W ocenie NIK, Dyrektor Zakładu miał wystąpić do PKP PLK S.A. z takim wnioskiem już w momencie stwierdzenia braku możliwości utrzymania obydwu pociągów, tj. PRT nr 1 i PRT nr 2. W związku z decyzją z 19 czerwca 2012 r. Członka Zarządu PKP PLK SA o likwidacji PRT nr 2, w lipcu 2012 r. dokonano inwentaryzacji wyposażenia pociągu, ustalając m.in. konieczność likwidacji jednego wagonu (z powodu złego stanu technicznego) i przekazanie dwóch innych wagonów (w tym jednego bez ważnej rewizji) oraz pozostałego wyposażenia do innych Zakładów Linii Kolejowych celem ich wykorzystania.

W okresie do czerwca 2012 r. PRT nr 2 wykorzystywano jedynie do prac związanych z bieżącym utrzymaniem nawierzchni kolejowych (do akcji ratowniczych prowadzonych na obszarze jego działania wykorzystywano PRT nr 1), przy czym nadal, jako jego całodobową obsługę, zatrudniano pięciu pracowników., co, w ocenie NIK, było działaniem niegospodarnym. Stanowiący ww. obsługę pracownicy realizowali m.in. prace drogowe, wykonywali drobne naprawy, przeglądy i konserwacje sprzętu zmechanizowanego oraz inne zadania, np. dozоровanie mienia kolejowego. Łączne koszty utrzymania obu PRT (nr 1 i nr 2) wyniosły 1.491,7 tys. zł w latach 2010-2011 (z tego wynagrodzenia i pochodne od nich 1.093,7 tys. zł). Z uwagi na sposób ewidencjonowania w ZLK ww. kosztów, nie było możliwe określenie, jaka część z nich przypadła na PRT nr 2 (poza kosztami amortyzacji, które wyniosły 11,4 tys. zł).

3. Niezapewnienie odpowiedniej liczby radiotelefonów przenośnych na stanie pociągu ratownictwa technicznego.

W toku kontroli na wyposażeniu PRT nr 1 znajdowały się tylko trzy z sześciu wymaganych przepisami⁶ radiotelefonów przenośnych (jeden był w naprawie). W rezultacie podczas prowadzenia symulowanej akcji ratowniczej (w wyniku pozorowanego zdarzenia na terenie działania Zakładu⁷) kierownik pociągu, operator żurawia oraz pozostali członkowie załogi pociągu nie mieli możliwości bezpośredniego kontaktu z kierownikiem pociągu/kierującym akcją ratowniczą przy pomocy łączności radiowej.

4. Niedopełnianie obowiązków w zakresie powiadamiania niektórych organów o zdarzeniach w ruchu kolejowym oraz nieujmowanie wszystkich zdarzeń w prowadzonych rejestrach wypadków i incydentów.

W latach 2010-2012 (do 30 czerwca) na obszarze działania ZLK zaistniało 114 zdarzeń kolejowych, z których dwa zakwalifikowano jako poważne wypadki (kategoria A), 84 jako wypadki (kategoria B), cztery jako samobójstwa (kategoria S) i 24 jako incydenty (kategoria C).

W toku kontroli kontrolerowi nie przedłożono dokumentów potwierdzających zawiadomienie o zaistniałych zdarzeniach Przewodniczącego Państwowej Komisji Badania Wypadków Kolejowych⁸ oraz innych podmiotów, w tym m.in. Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego⁹, zgodnie z art. 28g ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym¹⁰ oraz § 5 ust. 5 rozporządzenia Ministra Transportu z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie poważnych wypadków, wypadków i incydentów na liniach kolejowych¹¹.

⁶ Zgodnie z zał. Nr 2 do Instrukcji Ir-15 na stanie wagonu załogi winno być 5 radiotelefonów przenośnych oraz 1 radiotelefon przewoźny zamontowany w wagonie załogi.

⁷ Zdarzenie dotyczyło kolizji pociągu pasażerskiego z pociągiem towarowym, w składzie którego przewożono towary niebezpieczne – kilka cystern z silnie trującymi gazami, w wyniku czego nastąpiło wykolejenie wagonów i było wielu rannych.

⁸ Zwanego dalej „PKBWK”.

⁹ Zwanego dalej „UTK”.

¹⁰ Dz. U. z 2007 r. Nr 16, poz. 94 ze zm., zwanej dalej „ustawą o transporcie kolejowym”.

¹¹ Dz. U. Nr 89, poz. 593, zwanym dalej „rozporządzeniem w sprawie wypadków”.

Na podstawie informacji Przewodniczącego PKBWK ustalono, że o pięciu z zaistniałych, na obszarze działania ZLK, zdarzeniach¹² nie powiadomiono go, co stanowiło naruszenie ww. przepisów, zgodnie z którymi zarządca infrastruktury, właściwy dla miejsca zdarzenia, jest obowiązany pisemnie zawiadomić o zdarzeniu stosowne organy - niezwłocznie, nie później niż przed upływem 24 godzin.

Naczelnicy Sekcji Eksploatacji w Bytomiu i Gliwicach (odpowiedzialni za przekazanie pięciu ww. zawiadomień) wyjaśniali, że o zaistniałych zdarzeniach zawiadomiono PKBWK faksem w wymaganym terminie, przy czym nie posiadali dowodów potwierdzających ten fakt. Natomiast w rejestrze zdarzeń, prowadzonym przez PKBWK, ww. zdarzenia ujęto dopiero po otrzymaniu protokołów ustaleń końcowych komisji kolejowych badających te zdarzenia, tj. po 48-83 dniach.

Stwierdzono również (na podstawie informacji Przewodniczącego PKBWK), że zawiadomienia o kolejnych 23 zarejestrowanych w ZLK zdarzeniach (wypadkach i incydentach) przekazano dopiero po 2-6 dniach od momentu ich zaistnienia, co było niezgodne z ww. § 5 ust. 5 rozporządzenia w sprawie wypadków, nakazującym przekazanie ich niezwłocznie, nie później niż przed upływem 24 godzin. Naczelnicy Sekcji Eksploatacji w: Gliwicach, Bytomiu, Kędzierzynie-Koźlu, Herbach Nowych i Rybniku (odpowiedzialni za przekazanie 21 z ww. zawiadomień) wyjaśniali, że o zdarzeniach informowali PKBWK terminowo faksem, przy czym nie przedstawili na tę okoliczność dowodów. Natomiast Naczelnik Sekcji Eksploatacji w Raciborzu (odpowiedzialny za przekazanie zawiadomień o dwóch ww. zdarzeniach) przyznał, że zawiadomień dokonano z opóźnieniem (po 2 i 3 dniach) z powodu zaniedbań pracowników.

W toku kontroli Z-ca Dyrektora ds. Eksploatacji wydał polecenie nakazujące przewodniczącym komisji kolejowych i naczelnikom sekcji eksploatacji przechowywanie potwierdzeń wysyłania zawiadomień o zaistniałych zdarzeniach.

Ustalono również, że w latach 2010–2012, w prowadzonych w ZLK „Dzienniku wypadków” i „Dzienniku incydentów”, nie ujęto, a w konsekwencji nie powiadomiono Przewodniczącego PKBWK o 12 zdarzeniach¹³, które miały miejsce na obszarze działania Zakładu (w tym o sześciu pożarach lokomotyw). NIK nie podziela stanowiska Pana Dyrektora, że 10 z tych zdarzeń (w tym pięć pożarów lokomotyw) zakwalifikowano jako trudności eksploatacyjne (kategoria „D”) i w związku z tym nie podlegało rejestracji w ww. dziennikach, ani zgłoszeniom do PKBWK, natomiast jeden pożar był „zwykłym defektem lokomotywy polegającym na przepaleniu się bezpieczników w kabinie maszynisty”.

W ocenie NIK, popartej stanowiskiem Przewodniczącego PKBWK, wszystkie sześć niezgłoszonych zdarzeń (niebędących pożarami) spełniało definicje incydentów lub wypadków i powinno być zgłoszonych do PKBWK w ciągu 24 godzin od ich zaistnienia, tym bardziej, że organ ten - po powzięciu o nich wiadomości z innego źródła¹⁴ – ujął je w prowadzonym przez siebie rejestrze zdarzeń. Zauważyć należy również, że zgodnie z *Instrukcją o postępowaniu w sprawach poważnych wypadków, wypadków, incydentów oraz trudności eksploatacyjnych na liniach kolejowych Ir-8*¹⁵ trudnościami eksploatacyjnymi są wydarzenia na liniach kolejowych, które nie wypełniają kryteriów

¹² Czterech zaliczonych do kategorii „C” oraz jednego zaliczonego do kategorii „S”, które miały miejsce odpowiednio: 23 października, 14 i 23 listopada 2010 r., 26 listopada 2011 r. oraz 12 lutego 2010 r.

¹³ Zdarzenie, które miało miejsce 31 października 2011 r. w Piekarach Śl. Szarłej i polegało na przejechaniu bez zatrzymania obok tarczy manewrowej z sygnałem „Stój” (zakwalifikowane jako incydent C47 przez komisję kolejową badającą jego przyczyny) oraz 11 zdarzeń, w tym 6 pożarów lokomotyw (10 lipca i 18 sierpnia 2010 r., 20 i 31 grudnia 2011 r., 23 stycznia i 7 maja 2012 r.) oraz 5 innych zdarzeń (13 i 21 stycznia, 25 marca, 24 czerwca i 19 grudnia 2010 r.) polegających na: obniżeniu sieci trakcyjnej wskutek uderzenia otwartych drzwi węglarki w słup trakcyjny, wyłączeniu uszkodzonego wagonu pasażerskiego z pociągu, wyskoczeniu pasażera z jadącego pociągu, polamaniu pantografu w lokomotywie E182 z powodu pomyłkowo ułożonej drogi przebiegu na tor niezelektryfikowany, wycieku amoniaku w wyniku nieszczelności zaworu bezpieczeństwa).

¹⁴ Z dobowych raportów Dyspozytury PKP PLK SA.

¹⁵ Zwanej dalej „Instrukcją Ir-8” (w brzmieniu obowiązującym do 3 czerwca 2012 r.).

zdarzeń kolejowych wskazanych w treści ustawy o transporcie kolejowym. Natomiast zgodnie z art. 4 pkt 45 ww. ustawy, pożar pojazdu kolejowego jest zdarzeniem, które zalicza się do wypadków. W związku z tym każdy z pożarów lokomotyw winien zostać uznany za wypadek podlegający zgłoszeniu, tym bardziej, że we wspomnianych zdarzeniach uczestniczyły jednostki państwowej straży pożarnej.

5. Niedopełnianie obowiązków przekazywania do PKBWK protokołów ustaleń końcowych postępowań prowadzonych przez komisje kolejowe.

Stwierdzono, że w przypadku 30 z 50 losowo wybranych postępowań (60%), protokoły ustaleń końcowych wysłano przewodniczącemu PKBWK oraz Prezesowi UTK z przekroczeniem 7-dniowego terminu przekazania, liczonego od daty ich podpisania, określonego w § 30 pkt 1 i 2 rozporządzenia w sprawie wypadków, tj. po upływie od 8 do 41 dni. W 20 spośród analizowanych przypadków termin wysłania przekroczonego z winy przewodniczącego komisji prowadzącej dochodzenie w sprawie zaistniałego wypadku, który z opóźnieniem dostarczył protokół do Działu Eksploatacji, a w pozostałych 10 z winy pracownika tego działu, przygotowującego wysyłkę protokołu.

Ustalono również, że przewodniczącemu PKBWK oraz Prezesowi UTK nie przekazano protokołów ustaleń końcowych, sporządzonych przez komisje kolejowe badające przyczyny 12 zdarzeń (opisanych wcześniej w niniejszym wystąpieniu), w związku z uznaniem ich za trudności eksploatacyjne.

6. Zaprzestanie utrzymywania pasów przeciwpożarowych w okresie od kwietnia 2011 r. do czerwca 2012 r.

ZLK, w okresie od stycznia 2010 r. do kwietnia 2011 r., prawidłowo wypełniał obowiązek utrzymywania pasów przeciwpożarowych, określony w art. 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej¹⁶ oraz art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym, zlecając podmiotom zewnętrznym wykonywanie dwukrotnie w ciągu roku mineralizacji wszystkich pasów przy zarządzanych liniach kolejowych.

Stwierdzono, że w związku z pismem Dyrektora Biura Eksploatacji PKP PLK SA o zaprzestaniu utrzymywania pasów przeciwpożarowych przez PKP PLK SA, w dniu 28 kwietnia 2011 r. ZLK (po wykonaniu jednorazowej mineralizacji części tych pasów), wypowiedział umowy zawarte z wykonawcami na rok 2011. Utrzymywanie pasów wznowiono dopiero w czerwcu 2012 r., w związku z poleceniem Członka Zarządu PKP PLK SA z dnia 19 kwietnia 2012 r. i po przeprowadzeniu procedury wyboru wykonawców tych prac.

Wskutek nieutrzymywania przez ZLK pasów przeciwpożarowych przy zarządzanych liniach kolejowych, komendanci powiatowi i miejscy Państwowej Straży Pożarnej¹⁷ wydali łącznie 14 decyzji administracyjnych nakazujących utrzymywanie pasów, od których ZLK wnosił odwołania (do komendantów wojewódzkich PSP), a następnie (po ich utrzymaniu w mocy) skargi do sądów administracyjnych, które je oddalały. W związku z powyższym wniesiono również skargi kasacyjne na ww. wyroki do NSA, których do dnia zakończenia kontroli NIK nie rozpatrzono. Ponadto, w maju 2012 r. Komendant Powiatowy PSP w Tarnowskich Górach nałożył na Zakład grzywnę 30.000 zł w celu przymuszenia do wykonania obowiązku doprowadzenia do stanu użyteczności pasów przeciwpożarowych przy linii kolejowej Tarnowskie Góry – Kalety, przy czym w związku z zadeklarowaniem przez ZLK wykonania tych prac, organ w czerwcu 2012 r. zawiesił postępowanie egzekucyjne.

¹⁶ Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380 ze zm.

¹⁷ Zwanej dalej „PSP”.

W czasie braku właściwego utrzymywania pasów przeciwpożarowych wzrosła liczba pożarów w pobliżu linii kolejowych, zarządzanych przez Zakład (z 14 w 2010 r. do 64 w 2011 r. i 35 w I półroczu 2012 r.¹⁸). Potwierdzają to również statystyki pożarów prowadzone przez Komendę Wojewódzką PSP w Katowicach, według których na terenie województwa śląskiego nastąpił wzrost liczby pożarów w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowych z 227 w 2010 r. do 376 w 2011 r. i 320 w I połowie 2012 r.

7. Niezapewnianie osłony technicznej linii kolejowych objętych obszarem działania ZLK w części przypadków angażowania zespołów ratownictwa technicznego do działań niezwiązanych z akcjami ratowniczymi.

Stwierdzono, że przy angażowaniu przez Zakład zespołów ratownictwa technicznego do świadczenia usług dla podmiotów zewnętrznych, naruszano postanowienia § 14 oraz załącznika nr 3 (Rozdział X ust. 2 i 3) Instrukcji Ir-15. Nie uzyskiwano bowiem zgody Biura Eksploatacji PKP PLK S.A. na świadczenie tych usług we wszystkich 10 przypadkach użycia pojazdu szynowo-drogowego Unimog. Nie podjęto tym samym wymaganych działań – zgodnie z obowiązującymi procedurami - dla zapewnienia na ten czas osłony technicznej sąsiednich ZLK. NIK nie podziela stanowiska zawartego w wyjaśnieniach Dyrektora ZLK, że zaniechano w tych przypadkach występowania o zgodę z uwagi na możliwość zadysponowania pozostałej załogi i sprzętu pociągu w przypadku nagłego zdarzenia.

Ponadto ustalono, że, w jednym z przypadków użycia żurawia kolejowego (przy demontażu wiaduktu na stacji Sosnowiec-Jęzor w czerwcu 2011 r.), niezgodnie z ww. przepisami, poinformowano pisemnie¹⁹ Biuro Eksploatacji o konieczności wyłączenia żurawia od północy tego samego dnia do godz. 18.00 następnego dnia, a nie jak wymagały przepisy na minimum 48 godz. przed realizacją usługi.

8. Nieobjęcie instytucjonalną kontrolą wewnętrzną ZLK problematyki: kolejowego ratownictwa technicznego, powiadamiania o zdarzeniach kolejowych PKBWK oraz terminowości prowadzenia postępowań przez komisje kolejowe i przekazywania protokołów ustaleń końcowych do PKBWK.

Kolejowe ratownictwo techniczne w znikomym stopniu, a pozostałych z ww. obszarów działalności ZLK w ogóle, nie objęto wewnętrzną kontrolą instytucjonalną. Pomimo że w strukturze organizacyjnej Zakładu wyodrębniono komórkę do spraw kontroli wewnętrznej²⁰, której zadaniem było m.in. kontrolowanie działalności komórek organizacyjnych, kontrolerzy nie planowali i nie wykonywali kontroli w obszarach dotyczących wypełniania ww. zadań przez odpowiedzialne komórki, w tym przez zespół ratownictwa technicznego.

Pracownicy Działu Zaplecza Technicznego, Ratownictwa i Ochrony Przeciwpożarowej, w którego zakresie działania było nadzorowanie pracy kolejowego ratownictwa technicznego, przeprowadzili w okresie objętym kontrolą tylko jedną kontrolę PRT nr 1 (w październiku i listopadzie 2010 r. w ramach tzw. kontroli kompleksowej, przeprowadzanej raz na dwa lata, obejmującej całą Sekcję Eksploatacji w Tarnowskich Górach). Natomiast Naczelnik Sekcji Eksploatacji w Tarnowskich Górach, sprawująca nadzór nad właściwym utrzymaniem w gotowości technicznej PRT nr 1, w ww. okresie przeprowadziła jedynie trzy doraźne kontrole wewnętrzne (z tego dwie dzienne i jedną nocną), w wąskim zakresie tematycznym, dotyczące pracowników PRT, których przedmiotem były zagadnienia: kontroli dokumentacji techniczno-ruchowej, sprawdzenia dyscypliny pracy oraz nadzoru nad usuwaniem skutków wykolejenia wagonu.

¹⁸ Wg przeprowadzanych przez ZLK corocznych analiz stanu ochrony przeciwpożarowej.

¹⁹ Pismo znak IZSPc-8207/08/2011 z 10.06.2011 r.

²⁰ Dział Kontroli i Instruktażu.

W toku żadnej z ww. kontroli nie wykazano nieprawidłowości w działaniu PRT nr 1, w tym również stwierdzonych w toku kontroli NIK, m.in. braków w wyposażeniu i w wyszkoleniu pracowników tego pociągu.

II. Równocześnie NIK pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, ocenia działalność ZLK w zakresie:

1. Stosowania procedur utrzymania i uruchamiania zespołu ratowniczego PRT nr 1.

Czynności służb ZLK, dotyczące uruchomienia PRT nr 1, w związku z pozorowanym zdarzeniem na terenie działania Zakładu²¹, przebiegały zgodnie z postanowieniami Instrukcji Ir-15, a łączny czas - zebrania załogi tego pociągu, podstawienia lokomotywy, wykonania próby hamulca w składzie pojazdów kolejowych gotowych do wyjazdu, osygnalizowania końca pociągu, wypisania niezbędnych dokumentów i wyjazdu na umówiony punkt kontrolny - wynosił 82 minuty i był tylko nieznacznie dłuższy od wymaganego (80 minut). Wszystkie uruchomione urządzenia i sprzęt pociągu były sprawne, a jego załoga miała wymagane uprawnienia do obsługi pojazdów i urządzeń.

Stwierdzone w powyższym zakresie nieprawidłowości dotyczyły, m.in. braku wymaganej liczby radiotelefonów przenośnych na wyposażeniu PRT nr 1 (były tylko trzy z sześciu wymaganych, w tym jeden w naprawie), braku wyposażenia w odzież kwasoodporną, a także nieuzupełnienia po wcześniejszej akcji stanu gazów technicznych (jedna z dwóch butli acetylenowych była pusta, a dwie z trzech butli z tlenem napełnione były w połowie).

Ustalono także niezgodność treści Regulaminu organizacyjno-technicznego PRT nr I z Instrukcją Ir-15, z uwagi na nieujęcie w nim wykazu linii oraz niedoprecyzowanie stanu urządzeń radiołączności. Ponadto na liście osób zapoznanych z treścią tego Regulaminu nie było podpisów dwu pracowników przeszkolonych do pracy w PRT, w tym jednego z członków załogi biorących udział w pozorowanej akcji ratowniczej. Dyrektor Zakładu zadeklarował zamiar uzupełnienia treści Regulaminu organizacyjno-technicznego PRT nr I, zgodnie z wymogami instrukcji Ir-15 oraz zapewnienia, jeszcze w toku kontroli, brakującego wyposażenia.

Wyniki kontroli wykazały ponadto, że dyżurny ruchu, właściwy dla miejsca ww. pozorowanego zdarzenia, nie potwierdził wpisem zgłoszenia tego zdarzenia wszystkim właściwym służbom, a m.in.: bezpośrednio przełożonemu, policji, pogotowiu ratunkowemu, PSP, dyspozytorowi celem wezwania pociągu ratownictwa technicznego oraz dyspozytorowi zasilania elektroenergetycznego, co wyjaśniano niezrozumieniem szczegółów symulacji.

2. Przeprowadzania kontroli stanowisk związanych z bezpieczeństwem ruchu kolejowego.

Zgodnie z postanowieniami § 43 Instrukcji Ir-8 oraz Decyzji Dyrektora ZLK nr 40 z 30 kwietnia 2010 r. w sprawie częstotliwości i sposobu dokonywania kontroli wewnętrznych stanowisk pracy, związanych z prowadzeniem ruchu kolejowego, w latach 2010-2012 (do czerwca) każdy posterunek ruchu, tj. stanowisko pracy związane z prowadzeniem ruchu kolejowego, objęto kontrolą wewnętrzną nie rzadziej niż raz w miesiącu. Kontrole te, obejmujące m. in. sprawdzenie dyscypliny pracy i prowadzenie dokumentacji techniczno-ruchowej, wyposażenia pojazdu trakcyjnego, prawidłowości zestawienia pociągu, przeprowadzali kontrolerzy Działu Kontroli i Instruktażu oraz kierownictwo sekcji eksploatacji. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości (dotyczących najczęściej nieprawidłowo prowadzonej dokumentacji) wydawano zalecenia, a kontrolowana jednostka (komórka) składała sprawozdanie z ich wykonania.

Stwierdzono, że w okresie objętym kontrolą wspomnianymi kontrolami jednak nie objęto stanowiska kierownika pociągu ratunkowego. NIK nie podziela stanowiska Naczelnika Sekcji

²¹ Zdarzenie dotyczyło kolizji pociągu pasażerskiego z pociągiem towarowym, w składzie którego przewożono towary niebezpieczne – kilka cystern z silnie trującymi gazami, w wyniku czego nastąpiło wykolejenie wagonów i było wielu rannych.

Eksploatacji w Tarnowskich Górach, że pociąg ratunkowy nie jest posterunkiem związanym bezpośrednio z bezpieczeństwem ruchu pociągów, więc nie musi być objęty kontrolą wewnętrzną prowadzoną nie rzadziej niż raz w miesiącu. W wykazie stanowisk bezpośrednio związanych z prowadzeniem i bezpieczeństwem ruchu kolejowego oraz prowadzeniem określonych rodzajów pojazdów kolejowych²² (które takiej kontroli podlegają zgodnie z § 43 Instrukcji Ir-8) wymieniono bowiem stanowisko kierownika pociągu (w tym gospodarczego i roboczego). Zgodnie natomiast z odrębnymi przepisami (Instrukcja Ir-15) od kierującego pociągiem ratunkowym wymaga się spełnienia warunków określonych w rozporządzeniu w sprawie pracowników, w tym zdania egzaminu kwalifikacyjnego na stanowisko kierownika pociągu gospodarczego i roboczego.

Według wyjaśnień Naczelnik Sekcji Eksploatacji w Tarnowskich Górach, analizowała przeprowadzanie akcji ratowniczych poprzez wysłuchanie ustnej relacji mistrza pełniącego czynności kierownika pociągu ratunkowego z przebiegu każdej akcji, uzgodnienie czasu pracy zespołu i analizę zapisów w książce pogotowia technicznego.

W okresie objętym kontrolą nie przeprowadzono ćwiczeń w formie alarmów próbnych (o których mowa w §10 Instrukcji Ir-15) w celu sprawdzenia gotowości operacyjnej zespołu ratownictwa technicznego, gdyż PRT nr 1 uczestniczył w działaniach ratowniczych częściej niż co 6 miesięcy.

3. Realizowania procedur oraz regulacji wewnętrznych wynikających z autoryzacji bezpieczeństwa (świadczenia bezpieczeństwa).

PKP PLK SA miało ważną autoryzację bezpieczeństwa²³, potwierdzającą akceptację udokumentowanych wewnętrznych regulacji (procedur), dotyczących m.in. postępowań w przypadku zdarzeń kolejowych i prowadzenia akcji usuwania skutków wypadków kolejowych. W wyniku kontroli realizacji ww. procedur w dwu postępowaniach (prowadzonych przez komisje kolejowe i dotyczących najpoważniejszych w skutkach zdarzeń) stwierdzono, że zawiadomienia o zdarzeniach oraz protokoły oględzin miejsca wypadku sporządzono zgodnie z wzorami określonymi w załącznikach nr 2 i nr 4 do Instrukcji Ir-8 oraz przesłano w wymaganym terminie, a protokoły ustaleń końcowych oraz akta postępowań prowadzono zgodnie z § 25 i § 28 Instrukcji Ir-8.

Terminowo prowadziły postępowania komisje kolejowe. W przypadku 106 postępowań (spośród 114) zakończono je w terminie 30 dni roboczych, określonym w § 31 rozporządzenia w sprawie wypadków, natomiast w pozostałych ośmiu przewodniczący komisji kolejowych, prowadzących postępowania, przed upływem ww. terminu, uzyskali wymaganą zgodę Przewodniczącego PKBWK na przedłużenie terminu ich zakończenia.

Stwierdzono natomiast, że w jednym przypadku²⁴ komisyjne postępowanie zakończono po przeszło ośmiu miesiącach, naruszając postanowienia ww. przepisu, zgodnie z którym w uzasadnionych przypadkach na pisemny wniosek przewodniczącego komisji kolejowej, przewodniczący PKBWK może przedłużyć termin postępowania, nie dłużej niż o pięć miesięcy. Przyczyną opóźnienia była zwłoka w dostarczeniu pełnej dokumentacji, związanej z wykolejonym wagonem, przez podmiot wykonujący jego naprawę, wystąpienie w tym samym okresie innych poważnych wypadków (co utrudniło obecność Przewodniczącego PKBWK w pracach komisji), a także szkolenia i urlop przewodniczącego komisji.

4. Stanu wyposażenia zespołu ratownictwa technicznego PRT w Tarnowskich Górach.

²² Stanowiącym załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie pracowników zatrudnionych na stanowiskach bezpośrednio związanych z prowadzeniem i bezpieczeństwem ruchu kolejowego, prowadzeniem określonych rodzajów pojazdów kolejowych oraz pojazdów kolejowych metra (Dz.U. Nr 59, poz. 301 ze zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie pracowników”.

²³ Zgodnie z art. 18 i 18a ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym.

²⁴ Dotyczy zdarzenia z 22 października 2011 r.

Zespół PRT nr 1 posiadał wyposażenie i sprzęt wymagane przepisami²⁵. Stwierdzono wprawdzie braki: wózków torowych do transportu taboru z zakleszczonym zestawem, odpowiedniej ilości radiotelefonów przenośnych, odzieży kwasoodpornej, pałatki geomembranowej, lecz uzupełniono je jeszcze w toku kontroli. Wyjątek stanowiły wózki torowe, w przypadku których ZLK, jak dotąd bezskutecznie, kilkakrotnie występował do Centrali PKP PLK S.A. o przydział środków finansowych na ich zakup.

Wszystkie pojazdy, urządzenia i wyposażenie PRT nr 1 były sprawne, miały ważne świadectwa dopuszczenia do eksploatacji oraz sprawności technicznej. NIK zwraca jednak uwagę na konieczność odnowienia sprzętu ratownictwa technicznego tego pociągu z uwagi na jego wiek, stopień zużycia i częste naprawy (np. samochód UNIMOG użytkowany jest od 32 lat, pozostałe pojazdy oraz sprzęt do wkolejania taboru od 25 do 41 lat).

5. Wykonywania usług zewnętrznych z użyciem sprzętu PRT nr 1.

W latach 2010-2011 z świadczonych odpłatnych usług²⁶ przy wykorzystaniu PRT nr 1 lub jego sprzętu, ZLK uzyskał łączne przychody w wysokości 113,9 tys. zł. Stwierdzono przy tym, że stosowanych stawek za usługi najmu sprzętu specjalistycznego, będącego na wyposażeniu pociągu ratownictwa, ustalonych w 2010 r. dotychczas nie aktualizowano.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1. Terminowe zawiadamianie PKBWK o każdym zdarzeniu na liniach kolejowych oraz prowadzenie postępowań przez komisje kolejowe i przekazywanie protokołów ich ustaleń końcowych do PKBWK.**
- 2. Przeszkolenie wszystkich członków obsługi PRT w zakresie: ratownictwa technicznego, właściwości fizyko-chemicznych materiałów niebezpiecznych, pierwszej pomocy i obsługi urządzeń telekomunikacji kolejowej.**
- 3. Podjęcie działań w celu wyposażenia PRT w wózki torowe do transportu taboru z zakleszczonym zestawem.**
- 4. Objęcie kontrolą wewnętrzną:**
  - zespołu ratownictwa technicznego w zakresie m.in. wyposażenia w sprzęt i zapewnienia wykszolenia załogi,
  - poszczególnych komórek organizacyjnych w zakresie prowadzenia rejestrów wypadków i incydentów, powiadamiania o zdarzeniach kolejowych PKBWK oraz terminowości prowadzenia postępowań przez komisje kolejowe i przekazywania protokołów ustaleń końcowych do PKBWK.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Delegatury NIK

²⁵ Załącznik nr 2 do Instrukcji Ir-15.

²⁶ Polegających m. in. na: transporcie uszkodzonej lokomotywy, demontażu i montażu przęsła mostu i wiaduktu żurawiem EDK 1000, podnoszenia konstrukcji stalowych, wkolejania pojazdów kolejowych na bocznicach należących do innych niż ZLK zarządców infrastruktury przy użyciu pojazdu szynowo - drogowego.

w Katowicach umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.